

**PREANALYTIikka****Asiakaspalvelu näytteenotossa**

Potilaan tunnistus näytteenottotilanteessa

Versio: 5.12.2018

Laatija: Hannele Kangas 5.12.2018

Tarkastaja: Sinikka Snåre, Sirpa Pohjala, Seija Korpi,

Katja Salmela, Kirsi-Marika Tiainen, Risto Hilla

5.12.2018

Hyväksyjä: Tiina Mäki 10.12.2018

Katselmoitu: -

**Potilaan tunnistus näytteenottotilanteessa**

Potilaan tunnistus =  
potilaan henkilötietojen ja  
näytteen tunnistetietojen  
varmistus

**Sisällys**

Potilaan tunnistus näytteenottotilanteessa.....	1
1 Soveltamisala ja taustaa.....	2
2 Mitä potilaan tunnistaminen tarkoittaa?.....	2
3 Potilaan tunnistaminen terveysaseman tai poliklinikan näytteenotossa (kuva 1).....	3
4 Potilaan tunnistaminen hoitajan siirtyessä ottamaan näytettä muussa kuin verinäytteenottotilassa.....	5
4.1 Tunnistaminen EKG-näytteenotossa.....	5
4.2 Tunnistaminen papa-näytteenotossa .....	5
4.3 Tunnistaminen muussa näytteenotossa (sieni- MRSA yms. näytteet).....	6
5 Potilaan tunnistaminen osastonäytteenotossa (kuva 2) .....	6
6 Potilaan tunnistaminen otettaessa veriryhmä – ja sopivuusnäytteitä.....	7
7 Potilaan tunnistaminen kotinäytteenotossa.....	8
8 Henkilötietorannekkeen käyttö potilaan tunnistuksessa.....	8
8.1 Toiminta rannekkeen puuttuessa.....	9
9 Väliaikaisen henkilötunnuksen käyttö .....	10
10 Vastasyntyneen tunnistaminen .....	10
11 Potilaan tunnistus jos nimi on muuttunut .....	11
12 Menettelyt tunnistamattoman potilaan tapauksessa .....	11
13 Epävarma tunnistus.....	12
14 Potilaan tunnistus oikeuslääketieteellisten tutkimusten näytteenotossa .....	12

<b>Viittaukset</b>	
<b>SFS-EN ISO 15189:2013</b>	5.4. Tutkimusta edeltävät prosessit
<b>HUS</b>	Palvelussuhteen hankalat tilanteet
<b>HUS</b>	Potilaan tunnistaminen ja tunnistevälineen käyttö Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä versio 22.6.2016 linkki nettisivulle
<b>HUS</b>	Suuronnettomuustietojen tallentaminen MD-Oberon -järjestelmään
<b>HUSLAB</b>	Potilaan omasta aloitteesta tapahtuva HIV-testaus
<b>HUSLAB</b>	Veriryhmä- ja sopivuusnäytteen ottaminen
<b>HUSLAB</b>	Potilaan tunnistaminen (kaaviot)
<b>HUSLAB</b>	Näyteastioiden merkitseminen
<b>HUSLAB</b>	Preanalytiikkaprosessin kriittiset ohjeet: Näyteastioiden merkitseminen, Veriryhmä- ja sopivuusnäytteiden ottaminen
<b>HUSLAB</b>	<b>Weblab-ohje, tunnistajan huomautus</b>

## 1 Soveltamisala ja taustaa

Näytteenoton perehdytys tulee aloittaa potilaan tunnistamisohjeella. Tässä toimintaohjeessa kuvataan käytännöt, joita tulee noudattaa potilaan tunnistamisessa terveysaseman ja poliklinikan näyttönotossa sekä osastonäytteenotossa.

**Noudattamalla tätä ohjetta vältät potilaan tunnistusvirheet!**

Ohjetta sovelletaan kaikissa HUSLABin näytteitä otavissa yksiköissä ja kaikissa näyttönottilanteissa sekä ohjattaessa hoitoyksiköiden henkilöstöä potilaan tunnistamiseen liittyvissä menettelyissä.

Potilaan tunnistusohje kuuluu preanalytiikkaprosessin kriittisiin ohjeisiin. HUSLABin toimintaohjeiden **tietoinen** noudattamatta jättäminen voi johtaa HUS:in ohjeistuksen mukaisesti työnjohdollisiin keinoihin.

## 2 Mitä potilaan tunnistaminen tarkoittaa?

Näytteenoton ja näytteen tutkimisen tulee perustua potilaan luotettavaan tunnistamiseen ja otetun näytteen oikein toteutettuun merkitsemiseen. Potilaan tunnistaminen on tehtävä joka kerta potilaan siirtyessä näyttönotosta toiseen, esim. verinäytteenotosta EKG:hen, spirometriaan tai gynekologiseen näyttönottoon. Ennen näytteen ottamista näyttönottaja varmistaa, että tutkimuspyynnössä oleva nimi ja henkilötunnus vastaavat potilaan/asiakkaan henkilötietoja. Näytteenottotapahtuman lopuksi näyttönottaja varmistaa, että näyteastioissa olevissa tarroissa, näytepreparaateissa tai potilastutkimuksen tulosteissa on sen potilaan tiedot, josta näyte on otettu tai tutkimus tehty.

**Potilaan tunnistamiseen kuuluu kaksi vaihetta:**

- **potilaan tunnistaminen** samaksi henkilöksi, jolle tutkimukset on tilattu
- **näytteen merkitseminen** sen potilaan tunnisteella, jolta näyte on otettu

Potilaan tunnistaminen on koko laboratorioprosessin kriittisin vaihe, ja näyttönottajan tulee osata välttää potilaan tunnistamiseen liittyvät riskit. Tunnistamisvirhe voi olla potilaalle kohtalokas. Väärästä potilaasta otetun tai väärin merkityn näytteen tutkiminen voi johtaa potilaan väärään hoitoon. Kela-kortin oikeellisuus tulee varmistaa kysymällä potilaan henkilöllisyys. Tunnistamisen riskitilanteet polikliinisessa näyttönotossa liittyvät usein tilanteisiin, joissa potilaalla tai potilaan saattajalla on mukanaan useiden eri henkilöiden Kela-kortteja, esimerkiksi lapsipotilaisiin, maahanmuut-

tajiin, kaksosiin tai tilanteisiin, joissa potilas ei itse pysty ilmoittamaan henkilötietojaan. Osastönäyttönotossa riskin voivat aiheuttaa huoneen hämärä valaistus, usean eri potilaan tarrat, jotka näyttönotokierrolle lähtevällä näyttönottajalla on mukanaan. Vastasyntyneen tunnistamisen riskikohtia ovat vastasyntyneiden samankaltaiset väliaikaiset henkilötunnukset. Sekaantumisen välttämiseksi tarrat on järjestettävä potilaskohtaisiin nippuihin ennen kierrolle lähtemistä ja pidettävä ne järjestyksessä koko ajan kierron edetessä. Esillä saa olla vain sen potilaan tarrat, josta näyttönotta otetaan ottamassa. Mikäli osastolla olevasta potilaasta otetaan ylimääräinen putki, jota ei käytetä, voi suljetun korkitetun putken laittaa suoraan turvaneularoskikseen sekaantumisen välttämiseksi.

### 3 Potilaan tunnistaminen terveysaseman tai poliklinikan näyttönotossa (kuva 1)

#### 1. Työskentelytilan valmistelu uutta potilasta varten

Näyttönototilanteessa esillä saa olla vain sen potilaan tunnistetarroja, josta näyttönot otetaan. Ennen potilaan kutsumista näyttönototilaan näyttönottaja poistaa työskentelyalueelta kaikki edellisen potilaan tarrat ja näyteasiat. Huom! EKG-näyttönottoa aloitettaessa tulee aina tarkistaa, että näytöllä ei ole edellisen potilaan tietoja.

#### 2. Potilaan henkilötietojen tarkistus

A. **Potilas esittää Kela-kortin tai viranomaisen myöntämän henkilökortin (henkilökortti, ajokortti tai passi).** Tavallisessa näyttönototilanteessa kortin ei tarvitse olla kuvallinen. Varmistaakseen, että potilas on antanut oikean kortin, näyttönottaja pyytää potilasta kertomaan nimensä tai nimensä ja henkilötunnuksensa. Jos potilas ei tässä tilanteessa halua sanoa henkilötietojaan ääneen, näyttönottaja voi pyytää potilasta itseään tarkistamaan Kela-kortin oikeellisuuden tai hän voi tunnistaa potilaan kuvallisesta henkilökortista. Katso esimerkit 1-3.

Kela- tai henkilökortti jätetään esille myöhemmin tapahtuvaa näyteasiatietojen tarkistamista varten.

---

*Esimerkki 1. Potilas ei halua sanoa henkilötietojaan ääneen, potilaalla on Kela-kortti.*

*Näyttönottaja voi tässä tilanteessa varmistaa Kela-kortin oikeellisuuden sanomalla potilaalle esim. "Usein asiakkaille on mukanaan eri henkilöiden Kela-kortteja. Haluan varmistaa, että annoitte varmasti oman korttinne. Tarkistatteko, että tämä kortti on teidän?"*

*Kun potilas on vahvistanut, että Kela-kortti on hänen, näyttönottaja jättää kortin työpöydälle koko näyttönototapahtuman ajaksi ja tarkistaa lopuksi tarrojen oikeellisuuden vertaamalla tarroissa olevaa nimeä ja henkilötunnusta Kela-kortin tietoihin.*

*Esimerkki 2. Potilas ei halua sanoa henkilötietojaan ääneen, potilaalla on kuvallinen henkilökortti, ajokortti tai passi.*

*Jos potilas on tunnistettavissa kuvasta, näyttönottaja voi tehdä tunnistuksen kortin avulla ja jättää kortin työpöydälle koko näyttönototapahtuman ajaksi. Tarrojen tarkistus tehdään vertaamalla tarroissa olevaa nimeä ja henkilötunnusta kortin tietoihin.*

*Esimerkki 3. Potilas ei halua sanoa henkilötietojaan ääneen, potilaalla on kuvallinen henkilökortti, ajokortti tai passi.*

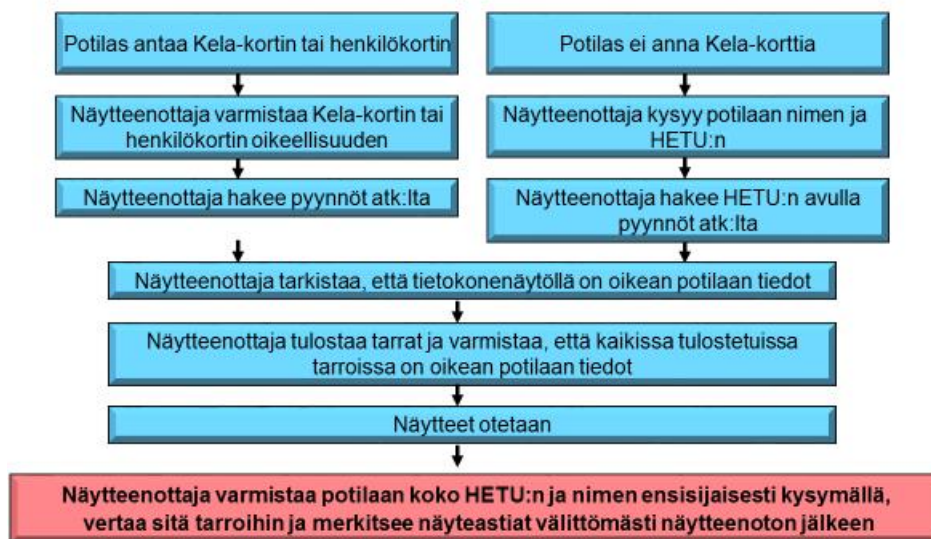
*Jos potilas ei ole tunnistettavissa kuvasta, voi näyttönottaja toimia esimerkin 1 mukaisesti.*

---

- B. Potilas voi myös sanoa näytteenottajalle nimensä ja henkilötunnuksensa tai kirjoittaa nimensä ja henkilötunnuksensa paperille.**
- C. Jos potilas ei pysty kertomaan henkilötunnustaan eikä hänellä ole mukanaan Kela- tai henkilökorttia, henkilötiedot voi antaa omainen tai saattaja.**
- D. Nimeltä tutunkin potilaan henkilötunnus on aina varmistettava. Jos näytteenottaja on varma, että hän tietää potilaan koko nimen, riittää, että hän kysyy tutulta potilaalta ainoastaan henkilötunnuksen.**
- E. Potilaan tunnistaminen, kun potilas tulee näytteenottoon saattajan kanssa.** Saattajan tunnistuessa potilaan, näytteenottaja varmistaa, että saattaja ymmärtää, että näytteenottotilanteessa saattajan tulee tarkistaa potilaan henkilötiedot esim. varmistamalla, että Kela-kortti, josta tiedot tarkistetaan on kyseisen potilaan Kela-kortti.
3. **Pyyntöjen haku tietojärjestelmästä.** Näytteenottaja hakee pyynnot tietojärjestelmästä näppäilemällä potilaan henkilötunnuksen tai lukemalla sen Kela-kortin viivakoodista. Ennen tarrojen tulostamista näytteenottaja tarkistaa, että näytöllä on oikean potilaan tiedot.
4. **Tarrojen tulostus.** Näytteenottaja tulostaa tarrat henkilökohtaiselle tulostimelleen ja varmistaa vielä ennen näytteiden ottamista, että kaikissa tarroissa on kyseisen potilaan oikeat tiedot.
5. **Näytteenotto ja tarrojen tarkistus.** Otettuaan näytteet näytteenottaja **ensisijaisesti** kysyy potilaan henkilötunnuksen ja nimen. Tilanteissa joissa potilas ei halua tai ei pysty kertomaan tietojään näytteenottaja katsoo tiedot potilaan Kela- tai henkilökortista (joka on pidetty näytteenoton ajan esillä pöydällä) ja varmistaa potilaan henkilötunnuksen ja tarrojen vastaavuuden vertaamalla henkilötunnusta kaikkiin tulostettuihin tarroihin. EKG-näytteenotossa näytteenottaja varmistaa, että tarroissa ja tulosteella on saman potilaan tiedot.
6. **Näyteastioiden merkintä.** Näytteenottaja merkitsee näyteastiat välittömästi kiinnittämällä niihin tarkistetut tarrat potilaan läsnä ollessa.

## Potilaan tunnistaminen ja näyteastian merkintä

TA- tai PKL -näytteenottopisteissä



HUSLAB, Potilaan tunnistus näyttötilanteessa versio 5.12.2018

**Kuva 1.** Potilaan tunnistaminen ja näyteastian merkintä TA-tai PKL- näytteenottopisteissä. Kuvan voi tulostaa viittauksen linkistä. Kuvaan on lisätty tummennetulla oleva lisäys punaiseen laatikkoon: ”Näytteenottaja varmistaa potilaan koko HETU:n ja nimen ensisijaisesti kysymällä, vertaa sitä tarroihin ja merkitsee näyteastiat välittömästi näyttötilan jälkeen”.

## 4 Potilaan tunnistaminen hoitajan siirtyessä ottamaan näytettä muussa kuin verinäytteenottotilassa

### 4.1 Tunnistaminen EKG-näytteenotossa

Potilaan tunnistus tehdään samojen periaatteiden mukaan kuin verinäytteenotossa. Näytteenottaja varmistaa, että näytöllä on sen potilaan tiedot, josta filmiä ollaan ottamassa. Lopuksi EKG-näytteenotossa näytteenottaja varmistaa, että tarroissa ja tulosteella on saman potilaan tiedot. Tarra liimataan tulosteen henkilötietotarrojen alle.

### 4.2 Tunnistaminen papa-näytteenotossa

Gynekologisten näytteiden tunnistamisessa tärkeintä on **papa-lasin tietojen tarkistus**. Potilaan tunnistaminen papa-näytteenotossa tehdään samojen periaatteiden mukaan kuin verinäytteenotossa.

Lopullinen papa-lasin tietojen tarkistus tehdään, kun näyte on lasilla. Näytteenottaja pyytää potilasta ensisijaisesti kertomaan koko nimensä ja täydellisen henkilötunnuksensa ja varmistaa, että lasilla on oikean potilaan tiedot. Mikäli potilas ei halua tai kykene sanomaan henkilötietojaan ääneen, Kela- tai henkilökortin voi jättää esille papa-lasin tietojen tarkistamista varten.

### 4.3 Tunnistaminen muussa näytteenotossa (sieni- MRSA yms. näytteet)

Potilaan tunnistaminen muussa kuin verinäytteenotossa tehdään samojen periaatteiden mukaan kuin yllä on kuvattu verinäytteenotolle. Otettuaan näytteet näytteenottaja kysyy potilaan henkilötunnuksen näytteessä olevista tunnistetiedoista. Vaihtoehtoisesti Kela- tai henkilökortin voi jättää esille tarran tietojen tarkistamista varten.

### 5 Potilaan tunnistaminen osastonäytteenotossa (kuva 2)

**Huom!** Myös osastonäytteenotossa tehdään tarrojen lopullinen **tarkistus vasta näytteenoton jälkeen** ensisijaisesti kysymällä potilaan tiedot.

[Sijoita lähde tähän.]

#### 1. Tarrojen tulostus ja esilajittelu.

Näytteenottaja tulostaa tarrat etukäteen ja lajittelee ne potilaskohtaisesti laboratoriossa ennen osastolle lähtöä. Osastolla ollessaan näytteenottaja käsittelee vain sen potilaan tarroja, jonka näytteenotto on meneillään. **Toiminta käytettäessä mobiilikännnykkää:** Mikäli pyynnöt tulevat mobiilikännnykkään, näytteenottaja tulostaa tarrat vasta potilaan vierellä.

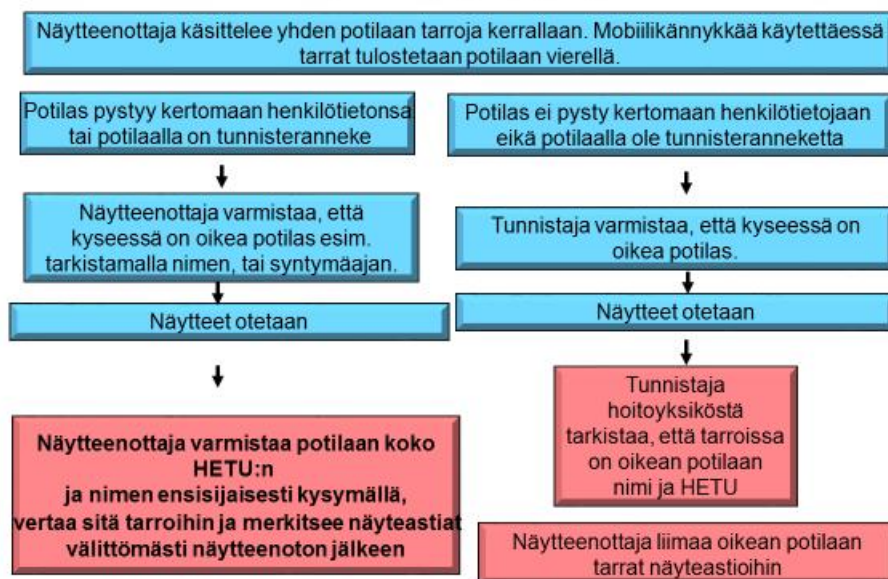
#### 2. Potilaan henkilötietojen tarkistus. Näytteenottaja varmistaa, että kyseessä on oikea potilas esimerkiksi kysymällä potilaan nimen ja henkilötunnuksen, tarkistamalla tiedot rannekkeesta tai osaston henkilökunnan avulla.

#### 3. Näytteenotto ja tarrojen tarkistus. Otettuaan näytteet näytteenottaja ensisijaisesti kysyy potilaan henkilötunnuksen ja nimen ja vertaa potilaan nimeä ja henkilötunnusta kaikkien tulostettujen tarrojen tietoihin. Mikäli potilas ei pysty kertomaan koko nimeään ja täydellistä henkilötunnustaan, tarkistetaan potilaan tunnistetiedot tunnisterannekkeesta. Jos potilas ei pysty kertomaan henkilötietojaan eikä ranneketta ole, pyydetään osaston henkilökuntaa tunnistamaan potilas ja tarkistamaan, että tarroissa on oikean potilaan nimi ja henkilötunnus, ja vahvistamaan tunnistus kirjoittamalla nimensä tarroihin.

#### 4. Näyteastioiden merkintä. Välittömästi näytteenoton jälkeen näytteenottaja merkitsee näyteastiat kiinnittämällä niihin tarkistetut tarrat potilaan läsnä ollessa.

## Potilaan tunnistaminen ja näyteastian merkintä

Osastonäytteenotto ja päivystysnäytteenotto

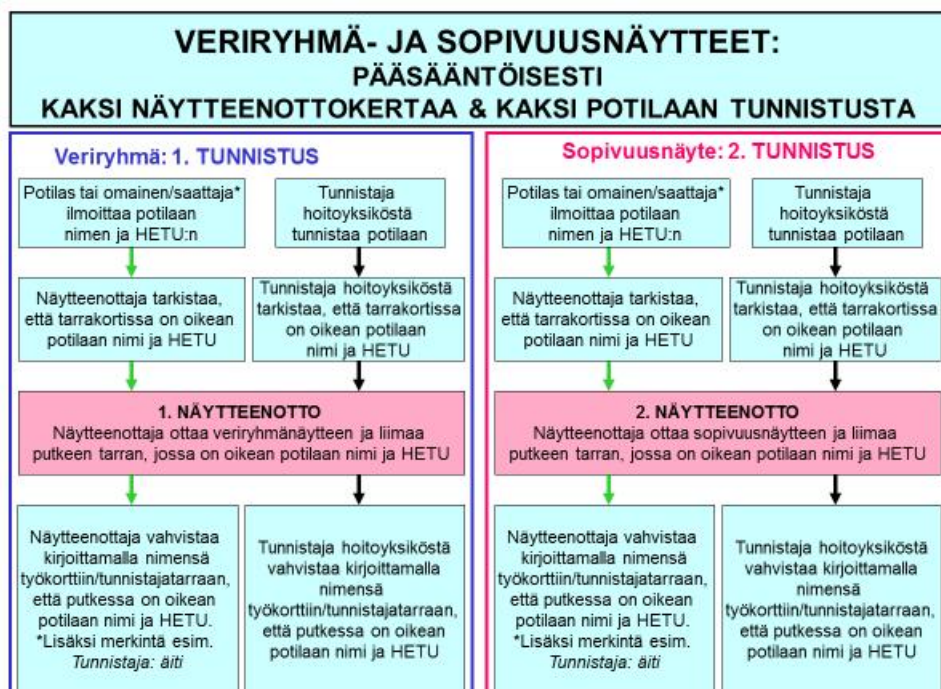


HUSLAB, Potilaan tunnistus näytteenottotilanteessa versio 5.12.2018

**Kuva 2.** Potilaan tunnistaminen ja näyteastian merkintä osastonäytteenotossa. Kuvan voi tulostaa viittauksen linkistä.

## 6 Potilaan tunnistaminen otettaessa veriryhmä – ja sopivuusnäytteitä

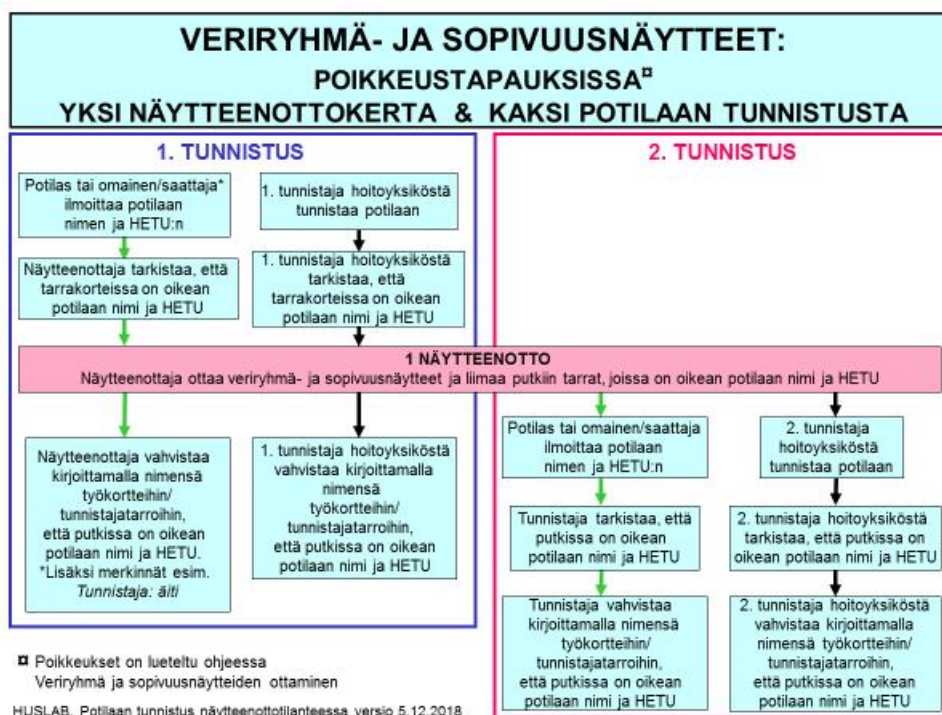
Veriryhmä- ja sopivuusnäytteet otetaan pääsääntöisesti eri näytteenottokerroilla niin, että näytteenottajana on kaksi eri henkilöä; kumpikin näytteenottaja toimii alusta alkaen itsenäisesti (kuva 3). Näytteenottaja kuittaa tunnistuksen kirjoittamalla nimensä työkorttiin/tunnistajatarran. Jos tunnistaja on hoitoyksiköstä, hänkin vahvistaa kirjoittamalla nimensä työkorttiin/tunnistajatarran, että putkessa on oikean potilaan nimi ja HETU.



HUSLAB, Potilaan tunnistus näytteenottotilanteessa versio 5.12.2018

**Kuva 3.** Potilaan tunnistaminen otettaessa veriryhmä- ja sopivuusnäytteitä. Kuvan voi tulostaa viittauksen linkistä.

Poikkeustilanteessa (ks. ohje *Veriryhmä- ja sopivuusnäytteen ottaminen*) voidaan veriryhmä- ja sopivuusnäytteet ottaa samanaikaisesti, jolloin kahden eri terveydenhuollon ammattilaisen tulee erikseen tunnistaa potilas (kuva 4). Molemmat vahvistavat kirjoittamalla nimensä työkorttiin/ tunnistajatarraan, että putkessa on oikean potilaan nimi ja HETU.



**Kuva 4.** Potilaan tunnistaminen otettaessa veriryhmä- ja sopivuusnäytteet samalla näytteenottokerralla. Kuvan voi tulostaa viittauksen linkistä.

## 7 Potilaan tunnistaminen kotinäytteenotossa

Potilaan tunnistamisessa kotinäytteenotossa pätevät yllä kuvatut säännöt. Potilaan koko nimi ja henkilötunnus tulee varmistaa kaikissa tilanteissa. Jos näytteenottaja tuntee potilaan ja tietää hänen koko nimensä, riittää että potilaalta kysytään ainoastaan henkilötunnus.

## 8 Henkilötietorannekkeen käyttö potilaan tunnistuksessa

Sairaalahoidossa olevalla potilaalla, joka ei kykene itse antamaan henkilötietojaan luotettavasti, tulee olla tunnisteranneke. Tällaisia potilaita ovat esimerkiksi lapset, tajuttomat, dementoituneet vanhukset sekä potilaat, jotka eivät tilapäisen tai pysyvän tilansa takia ymmärrä tunnistuksen merkitystä. Näytteenottaja suorittaa tunnistuksen potilaassa kiinni olevasta tunnisterannekkeesta vertaamalla nimeä ja täydellistä henkilötunnusta tulostettujen tarrojen tietoihin. Näytteenottaja voi luottaa tunnisterannekkeeseen lukuunottamatta veriryhmä- ja sopivuusnäytteitä ja ottaessaan näytteitä oikeuslääketieteellisiin tutkimuksiin ja huumetesteihin, joista on erilliset ohjeet. Mikäli potilaalta puuttuu tunnisteranneke, tulee siitä ilmoittaa hoitohenkilökunnalle



## 8.1 Toiminta rannekkeen puuttuessa

Hoitoyksikkö noudattaa potilaan tunnistuksessa HUSsin ohjetta. Hoitoyksikön henkilökuntaan kuuluva tunnistaa potilaan tarkistamalla potilaskansiosta tai osaston potilaslistasta, että potilaan nimi ja henkilötunnus ovat samat kuin tarrakortissa ja putkitarrassa ja kuittaa tunnistuksen kirjoittamalla selvällä käsialalla nimensä tarrakorttiin (tai putkitarraan) ja näyttönottaja tallentaa tunnistajan laboratoriotietojärjestelmään.

Multilabissa:

- Potilaalle syötetään näyttönottoajalle tutkimus 8034 Pt-NOtto (lapset: 9192 Pt-Notto-L).
- Vastaukseksi annetaan "<T/K" ja kommentiksi potilaan tunnistaja (esim. Potilaan tunnistaja Etunimi Sukunimi).
- Allekirjoitettuja tarrakortteja/putkitarroja ei säilytetä tavanomaista pitempää aikaa, jos tieto on viety atk:lle.

Weblabissa:

- Potilaan kaikille tutkimuksille käydään laittamassa huomautus (Kts. linkki "[Tunnistajan huomautus](#)"). On olemassa kaksi vaihtoehtoa tehdä tämä.

1. Hakuehtoihin tunnistekohtaan syötetään viivakoodilukijalla/käsin potilaan pyyntöjen näytetunnisteet. Valitaan tämän jälkeen näytöltä kaikki tutkimukset. Syötetään muokkaa toiminnon kautta huomautus esim. Potilaan tunnistaja Etunimi Sukunimi ja tallennetaan tiedot.

2. Näyttönotto (Sarja)-toiminnossa, syötetään viivakoodilukijalla/käsin potilaan pyyntöjen näytetunnisteet Hae näyte tunnisteella-kohtaan. Painetaan lisää huomautus painiketta.

Kirjoitetaan tunnistaja Etunimi Sukunimi ja painetaan tallennuspainiketta.

Laboratorion hoitoyksiköltä pyytämä potilaan tunnistaminen tarkoittaa sekä potilaan tunnistamista että hänen henkilötietojensa varmistamista!

Laboratorion näyttönottaja, joka tuntee varmasti pitkäaikaisosastolla olevan potilaan ulkonäöltä ja muistaa potilaan nimeltä, voi tehdä tunnistuksen itsenäisesti varmistamalla potilaskansiosta tai osaston potilaslistasta potilaan nimen, henkilötunnuksen ja sijaintitiedon.

Jos omaisia on paikalla näyttönottilanteessa, heiltä voidaan kysyä potilaan nimi ja henkilötunnus. Omaisilta ei pyydetä allekirjoitusta tunnistuksen vakuudeksi.

## 9 Väliaikaisen henkilötunnuksen käyttö

Vastasyntyneille, ulkomaalaisille, maahanmuuttajille ja henkilöille, jotka haluavat esiintyä näyttöotossa anonyymeinä, esim. HIV-testauksen yhteydessä, annetaan väliaikainen henkilötunnus potilastietojärjestelmään. Hoitava yksikkö kirjaa potilaan järjestelmään väliaikaisella tunnuksella, tekee tutkimuspyynnöt ja antaa laboratoriovastaukset.

Potilaan, jolla on väliaikainen henkilötunnus, tunnistaminen tehdään samojen periaatteiden mukaan kuin edellä on kuvattu polikliiniseen ja osaston näyttöotolle. Otettuaan näyttöot näyttöototaja kysyy ensisijaisesti potilaan väliaikaisen henkilötunnuksen tarrassa tai näyttöotssä olevista tunnistetiedoista tai tarkistaa tiedot rannekkeesta yo. kuvatulla tavalla. Jos potilas ei itse tiedä väliaikaista henkilötunnustaan, hoitavan yksikön on tunnistettava potilas. Mikäli väliaikainen hetu poikkeaa laboratorion tietojärjestelmän hetusta, tunnistus tehdään nimen ja syntymäajan perusteella ja lisätään laboratorion sisäinen huomautus väliaikaisesta hetusta.

### Taustatietoa

Jokainen potilashallinnon järjestelmä ( Finstar, Efficca, Meditri, muut Multilabit, Pegasos, Tamlab,) muodostaa tarvittaessa omien sääntöjensä mukaan potilaalle epätäydellisen henkilötunnuksen loppuosan. Näin toimitaan myös HUS:ssa, jossa epätäydellisen henkilötunnuksen loppuosa alkaa aina numerolla yhdeksän, esimerkiksi -999Y.

Kun kumppanijärjestelmässä tehdään laboratoriolähete potilaalle, jolla on epätäydellinen henkilötunnus, se jää ns. kattorekisteriin. Lähete eli HUSLABin kielellä pyynnöt, eivät siirry Multilabiin ennen kuin potilas on joko yhdistetty HYKS-potilasrekisteristä jo löytyvään potilastietueeseen tai lisätty uutena.

Kun kumppanijärjestelmässä tilaaja tekee laboratoriolähetteen, se päättyy kattorekisteriin. Kattorekisteristä lähtee sähköposti-ilmoitus HUSLABin tietohallinnon tukipalveluun, jossa virka-aikana tarkistetaan, löytyykö potilas HYKS-potilasrekisteristä. Jos potilastietue löytyy epätäydellisellä tai oikealla henkilötunnuksella, tiedot yhdistellään. Jos potilastietuetta ei löydy, potilas lisätään uutena. Samalla muodostuu HUS:n mukainen 9-alkuinen epätäydellinen henkilötunnuksen loppuosa. Kun yhdistely tai lisäys on tehty, siirtyvät pyynnöt lähes välittömästi Multilabiin. Kun tulos palaa kumppanijärjestelmään, sanomalle muutetaan takaisin kumppanin epätäydellinen henkilötunnus.

HUSLABin tietohallinnon lisäksi Multilabin päivystysvalvontaan tulevia kattorekisteri-ilmoituksia yhdistelee/lisää HYKS-potilasrekisteriin ympärivuorokautisesti

- Jorvin laboratorio Espoon Efficcan epätäydelliset henkilötunnukset
- Haartmanin laboratorio Helsingin Pegasoksen epätäydelliset henkilötunnukset
- Peijaksen laboratorio Vantaan Finstarin epätäydelliset henkilötunnukset

Päivystysaikana toimitaan paperilähetteillä (talokohtainen ohje), paitsi edellä mainittujen osalta. Jos tilaaja on tehnyt lähetteen/pyynnöt omaan järjestelmäänsä, ne välittyvät Multilabiin heti, kun yhdistely tai lisääminen arki aamuna on tehty.

## 10 Vastasyntyneen tunnistaminen

### Vastasyntyneen tunnistaminen synnytyssairaalassa

Vastasyntyneen tunnistamisessa varmistetaan vauvan nimi ja sukupuoli sekä pyydetään vanhempia kertomaan /lukemaan ääneen vastasyntyneen väliaikainen henkilötunnus aina, kun se on mahdollista. Mikäli näyttöototaja tekee tunnistuksen vertaamalla tarran tietoja rannekkeen tai sänkykortin

tietoihin, tulee tietojen vertaamisessa noudattaa erityistä tarkkavaisuutta ja huomioida vastasyntyneiden väliaikaisten henkilötunnusten samankaltaisuus.

Synnytyshuoneessa vastasyntynyt kirjataan sairaalan potilaaksi omalla väliaikaisella henkilötunnuksella. Väliaikainen henkilötunnus vaihtuu viralliseksi henkilötunnukseksi 1-3 vrk:ssa. Synnytyshuoneessa, heti syntymän jälkeen vastasyntyneen ranteeseen kiinnitetään tunniste, jossa on äidin nimi ja henkilötunnus. Kaksosilla, kolmosilla jne vauvan tunnisterannekkeessa on äidin tietojen lisäksi tunnus A, B, C jne. Vastasyntyneellä on koko vieriosastolla oloajan ranteessaan äidin tiedoilla varustettu ranneke ja sänkykortissa tarra, jossa on lapsen omat henkilötiedot. Näyttöottaja tekee tunnituksen vertaamalla tutkimuspyynnössä olevia vauvan henkilötietoja sänkykortin tietoihin.

Vastasyntyneen siirtyessä eri osastolle kuin äiti, hänet kirjataan osaston potilaaksi omalla henkilötunnuksellaan ja merkitään rannekkeella, jossa on lapsen omat henkilötiedot. Näyttöottaja vertaa tutkimuspyynnössä olevaa henkilötunnusta vastasyntyneen rannekkeessa olevaan henkilötunnukseen. Keskosvauvan ohut iho ei siedä rannekeen käyttöä. Tästä syystä vastasyntyneiden teho-osastolla, jossa potilasta hoidetaan kiinteästi omassa keskoskaapissa tai hoitotasolla, riittävä tunniste on keskoskaapin / hoitotason päätyyn kiinnitetty tunniste, kun siitä on paikallisesti sovittu.

Jos lapsen virallinen henkilötunnus näkyy tutkimuspyynnössä, mutta rannekkeessa on vielä väliaikainen tunnus, näyttöottaja pyytää osaston henkilökuntaa päivittämään rannekeen tiedot.

**Vastasyntyneen tunnistaminen polikliinisessä näyttöotossa:** Hoitavan yksikön tulee neuvoa vanhempia ottamaan mukaansa vauvan henkilötunnus tunnistamista varten, kun he tuovat vauvan kotoa näyttöottoon. Jos vanhemmillä ei ole mukanaan väliaikaista henkilötunnusta, näyttöotajan on varmistettava henkilöllisyys kysymällä tilaavasta yksiköstä vauvan henkilötunnus sekä äidin / isän nimi ja osoite.

Mikäli potilaan tiedot ovat muuttuneet, historian voi katsoa laboratorion tietojärjestelmästä: HYKS –potilasrekisteri / potilaan entisten tietojen näyttö.

#### Taustatietoa

Vastasyntyneen tiedot tallennetaan Obstetrix -järjestelmään äidin ja lapsen synnytyskertomuksina, josta tiedot siirtyvät myös potilashallinnon järjestelmään. Yhteys on kaksisuuntainen ja paluutietona potilashallinnon järjestelmästä Obstetrixiiin saadaan vastasyntyneelle väliaikainen henkilötunnus (äidin sukunimi, TYTTÖ/POIKA; etunimen edessä voi olla sairaalatunnus esim. JOPOIKA).

## 11 Potilaan tunnistus jos nimi on muuttunut

Mikäli potilaan nimi on muuttunut, tunnistetaan potilas henkilötunnuksen avulla noudattaen edellä mainittuja periaatteita. Näyttöottaja voi muuttaa potilaan uuden nimen potilaan tietoihin.

## 12 Menettelyt tunnistamattoman potilaan tapauksessa

Tuntemattoman potilaan tunnistaminen tapahtuu käyttäen tilapäistä henkilötunnusta edellä kuvattujen periaatteiden mukaan. Atk-järjestelmä antaa aina eri tunnuksen eri potilaille. Käytäntö koskee myös vastasyntyneitä lapsia.

Katastrofi- ja suuronnettomuustilanteissa vastaanottava yksikkö antaa potilaille tunnisteeksi juokse-

van numeron. Näissä tilanteissa noudatetaan sairaalakiinteistökohtaisia ohjeita.

#### Taustatietoa

Potilas kirjataan sisään tuntemattomana potilaana, jos häntä ei ole voitu tunnistaa luotettavasti. HUS:n ohjeiden mukaan sukunimeksi kirjataan TUNTEMATON ja etunimeksi MIES, NAINEN, POIKA tai TYTTÖ. Sairaalatunnus lisätään sukunimen eteen: esim. Meilahden sairaalan tuntematon miespotilas on METUNTEMATON,MIES. Ensimmäiselle tuntemattomalle miehelle, naiselle, pojalle tai tytölle annetaan aakkosista A-kirjain, toiselle B-kirjain jne. Tilapäisen nimen antamisessa voi olla paikallisia eroja. Syntymäajaksi tuntemattomalle potilaalle kirjataan saapumispäivämäärä ja atk-ohjelma arpoo lisäksi numerolla 9 alkavan ”henkilötunnuksen” loppuosan. Saapumispäivämäärän jälkeen oleva ”-” -merkki ilmaisee aikuisen ja ”A” lapsipotilaan.

### 13 Epävarma tunnistus

Potilas tulee tunnistaa yllä olevien ohjeiden mukaisesti. Vain poikkeustilanteissa ja hoitoyksikön luvalla ja/tai hoitoyksikön niin vaatiessa voidaan näyte ottaa ilman, että näyttönottaja kykenee tunnistamaan potilaan. Tässä tapauksessa Multilabiin laitetaan kaikkiin osatutkimuksiin näyttönoton kommentti ”Epävarma tunnistus, näyte otettu pyytävän yksikön luvalla” ja epävarmaan tunnistuksen mahdollisesti liittyvät tarkemmat tiedot esim. ”potilaan henkilötunnuksen loppu-osa ei tiedossa”. **Huom!** Mikäli kyseessä on verikeskukseen lähetettävä näyte, tulee lisäksi putkitarraan kirjoittaa käsin ”EPÄVARMA TUNNISTUS”. Lisäksi näyttönottajan tulee soittaa siihen verikeskukseen, johon näyte lähetetään, että sinne on tulossa näyte, joka on otettu potilaasta, jonka tunnistus oli epävarma.

### 14 Potilaan tunnistus oikeuslääketieteellisten tutkimusten näyttönotossa

Potilaan tunnistus on aina viime kädessä hoitavan lääkärin (joissakin tapauksissa viranomaisen) vastuulla otettaessa näytteitä oikeuslääketieteellisiä tutkimuksia varten. Tällaisia näytteitä ovat, seksuaalirikosepäilyihin ja muihin rikosepäilyihin liittyvät näytteet mm. alkoholimääritys rattijuopumusepäilyssä. Näyttönottaja noudattaa potilaan tunnistuksessa ja näyttönotossa normaalia käytäntöä ja huolehtii näyttönoton asianmukaisesta dokumentoinnista. Valvotussa huumeinäyttönotossa näyttönottaja suorittaa tunnistuksen. Tunnistamista varten vaaditaan kuvallinen henkilökortti tai luotettavan saattajan tunnistus (esim. omat vanhemmat tai opettaja).